

7. Ягунова Н. Стратегія розвитку промислового підприємства: проблеми і рішення / Н. Ягунова, А. Зверев // Проблеми теорії і практики управління. – 2012. – № 9-10. – С. 151 – 157.

8. Кузьміна Е. А. Функціонально-стоимостной аналіз і метод ABC / Е. А. Кузьміна, А. М. Кузьмін // Методи менеджмента качества. – 2002. – № 12. – С. 6 – 10.

9. Бачинский Г. А. Социэкология: теоретические и прикладные аспекты / Г. А. Бачинский. – К. : Наукова думка, 1991. – 152 с.

10. Дикань В. Л. Фактори економічного зростання та розвитку національної економіки / В. Л. Дикань, О. М. Чупир // Вісн. економ. транспорту і промисл. – 2011. – № 36. – С. 15 – 22.

11. Кондратенко Н. О. Теоретико-методологічні засади стратегії ресурсозбереження у регіональних економічних системах : дис. ... д-ра економ. наук: 08.00.05 / Н. О. Кондратенко. – К., 2011. – 469 с.

REFERENCES

Bachinskiy, G. A. *Sotsioekologiya: teoreticheskie i prikladnye aspekty* [Sotsioekologiya: theoretical and applied aspects]. Kyiv: Naukova dumka, 1991.

Dykan, V. L., and Chupyr, O. M. "Faktory ekonomichnogo zrostannia ta rozvytku natsionalnoi ekonomiky" [Factors of economic growth and development of the national economy]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 36 (2011): 15-22.

Karlof, B., and Sederberg, S. *Vyzov liderov* [Calling the leaders]. Moscow: Delo, 1996.

Kuzmina, E. A., and Kuzmin, A. M. "Funktionalno-stoimostnyy analiz i metod ABC" [Activity-based costing method and ABC]. *Metody menedzhmenta kachestva*, no. 12 (2002): 6-10.

Kondratenko, N. O. "Teoretyko-metodolohichni zasady stratehii resursozberezhennia u rehionalnykh ekonomichnykh systemakh" [Theoretical and methodological principles of resource conservation strategies in regional economies]. *Dys. ... d-ra ekonom. nauk: 08.00.05*, 2011.

Martynenko, V. P. *Stratehiia zhyttiedialnosti pidpriemstv promyslovosti* [The strategy of the enterprise industry]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2005.

Senge, Peter M. *Piataia distsiplina: iskusstvo i praktika samobuchaiushcheyisya organizatsii* [The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization]. Moscow: Olimp – Biznes, 2009.

Skalenko, O. *Hlobalni rezervy postupu: informatsiia + intelekt + innovatsii* [Global reserves of progress: information innovation intelligence]. Kyiv: Osnovy, 2000.

Vasylenko, V. A. *Menedzhment ustoichyvoho rozvytyia predpriiatyi* [Management of sustainable development of enterprises]. Kyiv: Tsentri uchebnoi lyteratury, 2005.

Yagunova, N., and Zverev, A. "Strategiia razvitiia promyshlennogo predpriiatia: problemy i resheniia" [The strategy of development of industrial enterprises: problems and solutions]. *Problemy teorii i praktiki upravleniia*, no. 9-10 (2012): 151-157.

Yerokhin, S. A. *Strukturna transformatsiia natsionalnoi ekonomiky (teoretyko-metodolohichniy aspekt)* [Structural transformation of the national economy (theoretical and methodological aspects)]. Kyiv: Svit Znan, 2002.

УДК 336.143.01

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

ВОЗНЯК Г. В.

УДК 336.143.01

Возняк Г. В. Бюджетная политика та її вплив на економічний розвиток регіону: теоретичні аспекти

У статті проаналізовано та систематизовано наукові погляди дослідників на визначення поняття «бюджетна політика». Запропоновано та обґрунтовано концептуальне авторське бачення бюджетної політики регіону. Виокремлено її структурні елементи, надано їх характеристику та виділено вектор впливу. Наведено класифікацію типів бюджетної політики. У результаті дослідження визначено особливості та протиріччя впливу бюджетної політики на економічний розвиток регіону. Доведено, що не існує єдиної, усталеної думки в питаннях впливу відносних обсягів державних видатків на економічний розвиток. Запропоновано подальші дослідження проводити з урахуванням як позитивних, так і негативних наслідків впливу бюджетної політики на економічний розвиток.

Ключові слова: бюджетна політика, розвиток регіону, бюджетні ресурси, формування, реалізація.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 30.

Возняк Галина Василівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, докторант Інституту регіональних досліджень НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)
E-mail: gvoznjak@gmail.com

УДК 336.143.01

UDC 336.143.01

Возняк Г. В. Бюджетная политика и ее влияние на экономическое развитие региона: теоретические аспекты

Voznyak H. V. Budget Policy and its Influence upon the Economic Development of a Region: Theoretical Aspects

В статье проанализированы и систематизированы научные подходы к определению понятия «бюджетная политика». Предложено и обосновано концептуальное авторское видение бюджетной политики региона. Приведена характеристика структурных элементов бюджетной политики региона и возможные пути влияния. Предложена классификация типов бюджетной политики. В результате исследования установлены особенности и противоречия влияния бюджетной политики на экономическое развитие региона. Обосновано отсутствие единого мнения в вопросах относительных объемов государственных расходов на экономическое развитие. Предложено проводить исследование с учетом как позитивных, так и негативных последствий влияния бюджетной политики на экономическое развитие.

The article analyses and systemises scientific approaches to definition of the "budget policy" notion. It offers and justifies the conceptual author's vision of the budget policy of a region. It provides a characteristic of structural elements of the budget policy of a region and possible ways of influence. It offers classification of types of the budget policy. The study helped to establish specific features and contradictions of influence of the budget policy upon economic development of a region. The article justifies absence of a common opinion in issues of respective volumes of state expenditures on economic development. It offers to conduct studies with consideration of both positive and negative consequences of influence of the budget policy upon economic development.

Key words: budget policy, development of a region, budget funds, formation, realisation.

Pic.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 30.

Ключевые слова: бюджетная политика, развитие региона, бюджетные средства, формирование, реализация.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 30.

Возняк Галина Васильевна – кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, докторант Института региональных исследований НАН Украины (ул. Козельницкая, 4, Львов, 79026, Украина)
E-mail: gvoznjak@gmail.com

Voznyak Halyna V.– Candidate of Sciences (Economics), Senior Research Fellow, Candidate on Doctor Degree of the Institute of Regional Researches NAS of Ukraine (vul. Kozelnytska, 4, Lviv, 79026, Ukraine)
E-mail: gvoznjak@gmail.com

У сучасних умовах модернізації економіки України гостро стоїть потреба пошуку дієвих механізмів забезпечення розвитку та зростання добробуту громадян як країни в цілому, так і її регіонів зокрема. Сучасні процеси соціально-економічного розвитку регіонів України характеризуються наявністю різновекторних тенденцій, причому диференціація рівнів розвитку має стійкий характер. У цьому контексті бюджетна політика, яка є ключовою складовою державної фінансової політики та визначає масштаби первинного розподілу ВВП, впливає на структуру заощаджень і динаміку боргів, а відтак стає і активним елементом системи державного регулювання, є потенційно найбільш дієвою та ефективною у вирішенні ключових завдань соціально-економічного розвитку і в середньостроковій перспективі повинна стати інструментом реалізації внутрішнього потенціалу зростання.

Зазначене актуалізує потребу концентрування зусиль на обґрунтуванні концептуальних засад функціонування бюджетної політики в контексті її впливу на регіональний розвиток, позаяк така потреба продиктована необхідністю забезпечити регіонам таких умов, за яких вони б мали достатній потенціал для розширеного відтворення і при цьому були економічно і фінансово самодостатніми.

Тематиці досліджень впливу бюджетної політики на економічний розвиток країни та її регіонів присвячена значна кількість робіт зарубіжних і вітчизняних учених. Так, проблеми впливу бюджетної політики на економічний розвиток представлені в фундаментальних роботах західних економістів Р. Барро [1], Д. Адшауера [2], Дж. Ейджела, Т. Лінда, Х. Ольсона [3]; існування стійкого взаємозв'язку між розміром держави і темпами економічного зростання показано в роботах російських дослідників А. Ілларіонова та Н. Півоварової [4]; серед вітчизняних дослідників, які займаються зазначеними проблемами, слід виділити І. Луніну [5], О. Василика [6], І. Чугунова [7], В. Зимовця [8].

Водночас систематизація наукового доробку з досліджуваної проблематики має незавершений характер і свідчить про відсутність консенсусу та методологічну невизначеність у питаннях ролі держави в економічному розвитку.

Мета статті – дослідити теоретичні аспекти бюджетної політики регіону та визначити особливості її впливу на економічний розвиток.

Досягнення поставленої мети потребує розкриття змісту поняття «бюджетна політика регіону». Не вдаючись в етимологію понять «політика» і «бюджет», доцільно виділити існуючі в науковій літературі підходи до розуміння змісту бюджетної політики, а саме:

- ✦ *вид діяльності в фінансово-бюджетній сфері.* Автори даного напрямку трактують бюджетну політику як діяльність держави у сфері формування та використання бюджетних коштів у цілях забезпечення соціально-економічного розвитку як країни в цілому, так і регіонів зокрема. При цьому слід зазначити, що, формулюючи розуміння бюджетної політики в такий спосіб, автори не акцентують увагу на фінансовій чи

правовій формі її реалізації в умовах бюджетної децентралізації [9; 10];

- ✦ *систему цілей та заходів.* Прихильники такого напрямку вважають, що бюджетна політика виступає системою цілей та заходів як державних органів влади, так і органів місцевого самоврядування у сфері управління бюджетним процесом з метою досягнення певного економічного і соціального ефекту. Сутнісні аспекти бюджетної політики в цьому ключі вбачаються в підпорядкуванні певній фінансовій доктрині [11 – 13];
- ✦ *сукупність пріоритетів.* У такій інтерпретації бюджетна політика розглядається як сукупність пріоритетів, наукових підходів і конкретних заходів щодо цілеспрямованої діяльності держави з регулювання бюджетного процесу та використання бюджетної системи для вирішення економічних і соціальних завдань країни [14].

У західній економічній науці бюджетна політика ототожнюється з «фіскальною політикою» і включає в себе політику державних доходів і витрат, їх загальних обсягів і структури [15].

Систематизація наукових поглядів щодо розуміння сутності «бюджетної політики» дозволила розширити та доповнити їх із урахуванням сучасної спрямованості регіонального розвитку. У даному дослідженні позиція автора збігається з думкою тих вчених, які під бюджетною політикою регіону розуміють цілеспрямовану діяльність державних і регіональних органів влади, пов'язану із мобілізацією бюджетних фінансових ресурсів, їх перерозподілом та ефективним використанням у цілях реалізації соціально-економічних завдань і досягнення встановлених параметрів розвитку регіону. Поняття «бюджетна політика регіону» в науково-методичній літературі не є усталеним, однак у цілях даного дослідження представляє певний науковий інтерес.

З уважимо, що розвиток регіону є тією домінуючою, яка, з одного боку, характеризує його як складову соціально-економічної системи держави, а з іншого – як об'єкт аналізу та управління самостійного цілісного утворення, яке має власні цілі розвитку. Регіональна бюджетна політика покликана сприяти зростанню власних доходів адміністративно-територіальних одиниць, підвищенню ефективності і цільового характеру їх витрачання та стимулювати розвиток їх фінансового потенціалу. Незважаючи на певні обмеження правового, економічного і фінансового характеру, бюджетна політика регіону повинна узгоджуватися зі стратегічною і тактичною спрямованістю державної бюджетної політики, а тому важливим є врахування особливостей розвитку кожного регіону та його місця в соціально-економічній системі держави при розробленні бюджетної стратегії країни.

Формування регіональної бюджетної політики пов'язане з прийняттям рішень щодо забезпечення цілеспрямованого впливу на місцевий бюджет, шляхом затвердження основних напрямів бюджетної політики на певний період з метою досягнення встановлених пріоритетів у програмі соціально-економічного розвитку території.

Зміст бюджетної політики регіону розкривається не тільки поєднанням процесів формування та реалізації, але і достеменним обґрунтуванням її функціональних, часових (оскільки на кожному конкретному етапі формулюються певні цілі та пріоритети, які потребують реалізації) та інституціональних аспектів (рис. 1). Функціональний аспект бюджетної політики регіону включає: політику доходів, політику витрат; політику ефективного управління місцевим боргом і трансфертну політику. Часовий аспект бюджетної політики включає бюджетну стратегію (політика на довгострокову перспективу) та бюджетну тактику (реалізація заходів в короткостроковій перспективі), які є взаємодоповнюваними. Інституціональний аспект відображає повноваження органів державного управління, які розробляють та реалізують бюджетну політику в рамках діючого Бюджетного кодексу України.

Бюджетна політика, з одного боку, є складовою державної бюджетної політики, а з іншого – соціально-економічної політики регіону, а отже узгоджується з цілями та пріоритетами розвитку відповідно. Головною стратегічною метою бюджетної політики на місцевому рівні є забезпечення стійкості та розвитку фінансового потенціалу регіону, позаяк саме потенціал території в сучасних умовах глобалізації та загострення конкуренції стає домінуючим фактором, що визначає вектор соціально-економічного розвитку. Короткотермінова ціль зводиться до збалансування доходів і витратків місцевих бюджетів.

Бюджетна політика регіону реалізується через фінансові механізми (сукупність певних видів бюджетних відносин, специфічних методів та інструментів формування і використання бюджетних коштів у цілях забезпечення розвитку регіону), функціональна структура яких, у тому числі, визначається рівнем розвитку фінансових відносин «держава – регіони». Зрозуміло, що ефективна взаємодія складових визначає рівень реалізації бюджетної політики.

Серед ключових завдань механізмів бюджетної політики регіонального розвитку доцільно виокремити:

- ✦ формування та підтримка ефективно діючої системи управління бюджетними ресурсами на всіх етапах бюджетного процесу;
- ✦ визначення пріоритетних напрямків витрачання бюджетних ресурсів;
- ✦ організація процесів регулювання та стимулювання розширеного відтворення економічної системи регіону бюджетними методами;
- ✦ підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів як результат дієвості бюджетної політики.

Бюджетна політика регіонального розвитку реалізується виходячи із цілей:

- ✦ збільшення обсягу надходжень від власних джерел місцевих бюджетів;
- ✦ зменшення фінансової залежності місцевих бюджетів від державного бюджету;
- ✦ зростання обсягів залучення ресурсів, у т. ч. інвестиційних;

- ✦ підвищення ефективності витратків місцевих бюджетів;
- ✦ оптимізація діяльності Державного фонду регіонального розвитку.

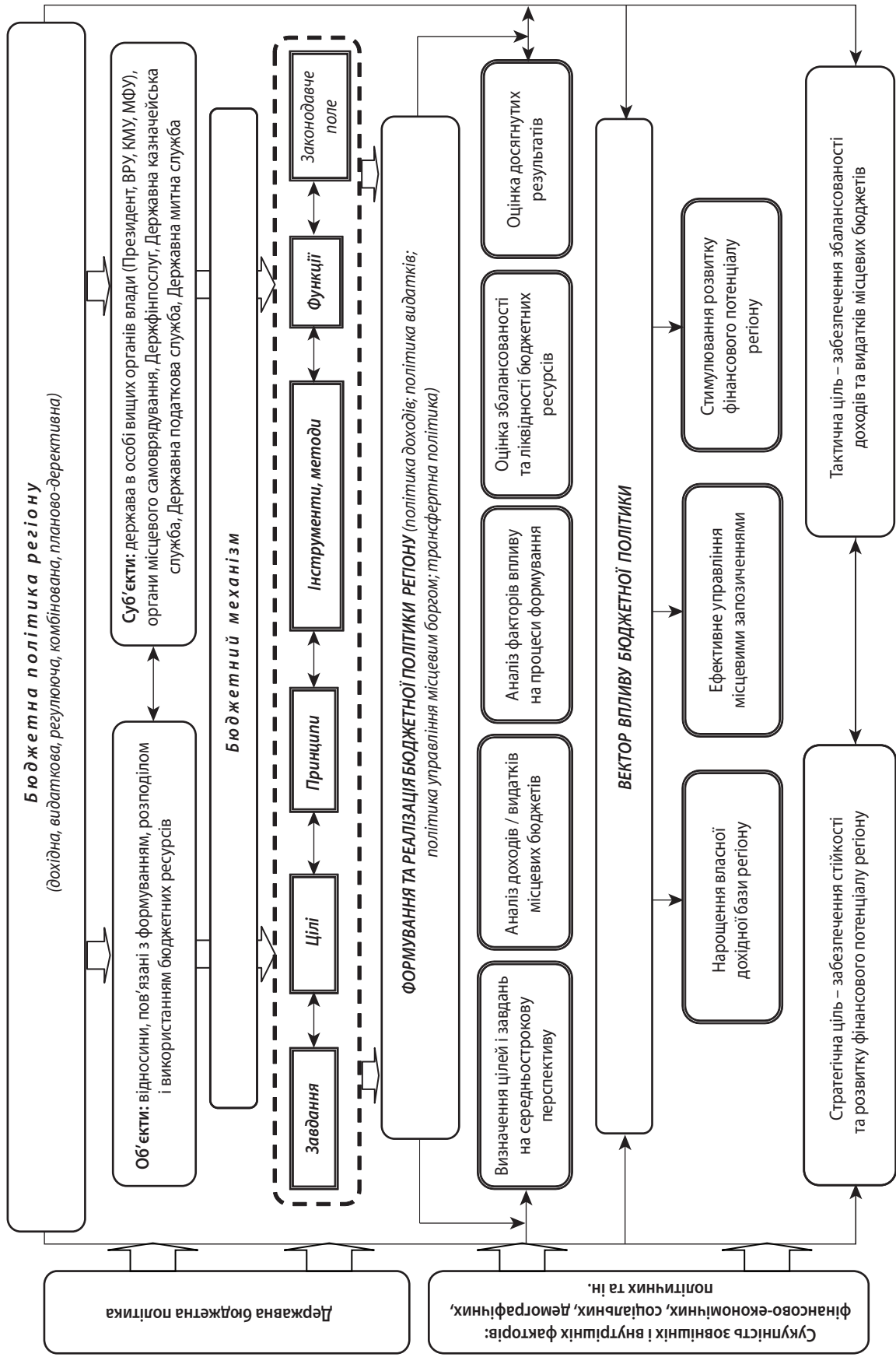
Ефективне формування бюджетної політики на регіональному рівні передбачає існування низки принципів (об'єктивності, гласності, обов'язковості, композиції, еківалентності, результативності), які покликані сприяти комплексному та системному її розвитку. Зазначимо, що сьогодні серед науковців немає єдності в систематизації принципів формування бюджетної політики.

У науковій літературі прийнято розрізняти такі функції, які виконує бюджетна політика на регіональному рівні: *регулююча* (полягає в визначенні рівня розподілу бюджетних коштів у цілях забезпечення соціальних стандартів, розвитку фінансового потенціалу території); *контролююча* (усуває нецільове та неефективне витрачання бюджетних коштів у процесі розв'язання стратегічних і тактичних завдань органами місцевого самоврядування); *стимулююча* (допомагає створенню сприятливого інвестиційного клімату, розвитку бізнесу, сприяє посиленню зацікавленості місцевих органів влади в нарощуванні власної дохідної бази); *превентивна* (запобігає появі негативних тенденцій формування та використання бюджетних ресурсів, управління місцевими позиками тощо).

Процеси формування та реалізації бюджетної політики регіону піддаються впливу *зовнішніх (екзогенних) та внутрішніх (ендогенних) факторів* (політичних, економічних, фінансових, соціальних, демографічних та ін.), дія яких не завжди спричиняє позитивні наслідки.

Залежно від цілей розвитку суспільно-економічне призначення бюджетної політики найбільш повно розкривається в її класифікації за типами. Так, розрізняють дохідну, витраткову, регулюючу, комбіновану та планово-директивну бюджетну політику (табл. 1). Очевидно, що кожен з них має свої переваги та недоліки, а отже, не слід застосовувати в «чистому вигляді». Фінансові експерти схиляються до думки, що в сучасних умовах розвитку регіонів України, найбільш придатним є комбінований тип бюджетної політики, позаяк комбінована бюджетна стратегія спрямована на реалізацію всіх функцій бюджету та досягнення економічного і соціального ефекту.

Залежно від стратегії соціально-економічного розвитку країни бюджетна політика може передбачати різний ступінь перерозподілу валового внутрішнього продукту за допомогою бюджету, певний рівень централізації фінансових ресурсів у межах бюджетної системи, посилення чи послаблення регламентації використання бюджетних коштів, пріоритетність бюджетного фінансування тих чи інших заходів, вибір шляхів досягнення збалансованості бюджетних доходів і витратків тощо [17]. Слід зазначити, що на сьогоднішній день у наукових колах не вироблено єдиного бачення щодо оптимальних і граничних рівнів таких індикаторів розвитку, як частка перерозподілу ВВП через витратки державного бюджету, дефіциту бюджету, частка державного і гарантованого боргу тощо. А тому видається, що теоретичні засади бюджетної політики та її вплив на регіональний розвиток

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА РЕГІОНУ

Рис. 1. Структурно-логічна схема бюджетної політики регіону

слід розглядати саме в контексті функціонування економічної моделі держави як суб'єкта такої політики, оскільки без концептуальної визначеності у питаннях бачення місця держави у відносинах «держава – регіони» важко віднайти теоретико-методологічне підґрунтя для стратегії фінансової політики регіонального розвитку.

ських ідей грошово-кредитна політика мала пристосуватися до бюджетного механізму регулювання і доповнювати його [19]. Така концепція передбачала відмову від ідеї збалансованого бюджету як головного орієнтира фінансової політики уряду та розроблення теорії впливу бюджетного дефіциту на динаміку виробництва.

Таблиця 1

Типи бюджетної політики та їх характеристики *

Тип бюджетної політики	Характеристика
Дохідна	Планування, організація та виконання бюджету базується на доходах, під обсяги яких прогноуються бюджетні видатки. Така політика передбачає зростання доходів місцевих бюджетів шляхом збільшення дотацій, субвенцій, участь у регіональних програмах розвитку. Різновидністю такої політики є політика високих податків і мінімальних пільг
Видаткова	Побудована на поєднанні стратегії і тактики бюджетного планування, регулювання і контролю видаткової частини місцевих бюджетів. Суми видатків виділяються чітко під обсяги суспільних послуг. Ефективність цього типу політики корелює з економічною стабільністю: чим стабільніша ситуація, тим вища ефективність бюджетної політики
Регулююча	ґрунтується на максимальному використанні місцевими органами влади регулюючих властивостей бюджету, місцевих видатків і замовлень, податкових пільг і санкцій тощо. Кінцевою метою такої політики є пошук способів штучного втручання в економіку для збалансування доходів і видатків
Комбінована	Орієнтована на збільшення кількості та якості послуг, що надаються органами місцевого самоврядування, а також зростання власних джерел доходів. Серед пріоритетних напрямів реалізації такого типу бюджетної політики є: впорядкування системи місцевих замовлень, зростання частки інвестиційної складової в загальній сумі видатків, скорочення нецільових і неефективних видатків
Планово-директивна	Даний тип політики використовується в країнах з адміністративно-командною системою управління економікою. Мета такої політики – максимальна централізація бюджетних ресурсів з подальшим перерозподілом відповідно до основних напрямів державного плану

* Складено автором з використанням [16].

Питання впливу бюджетної політики в контексті забезпечення економічного розвитку лежить у площині визначення оптимальної частки перерозподілу ВВП через зведений бюджет держави, яке зрештою зводиться до вибору однієї з альтернатив: збільшення ролі держави у регулюванні економіки або проведення економічної лібералізації. Зауважимо, що дуалізм думок у питаннях оцінки впливу держави на економічний розвиток зумовлений множинністю оцінок і підходів.

Теоретичне підґрунтя сучасної бюджетної політики базується на фундаментальній ідеї Дж. Кейнса, суть якої зводиться до того, що зріла капіталістична економіка не спроможна ефективно використовувати наявні в неї господарські ресурси, а тому потребує державного регулювання. Принцип податкової політики полягає у максимізації податкового навантаження з метою вилучення надлишкових заощаджень, які трансформуються в інвестиції [18]. Кейнсіанська модель передбачала активну дію уряду, спрямовану на розширення сукупного попиту в період кризових спадів і його обмеження у фазі економічного піднесення. Головним інструментом такого регулювання були визнані бюджетна політика – податки і державні видатки, бюджетний дефіцит, а також інструменти грошово-кредитної політики, яка проводилася центральними банками (регулювання процентних ставок і банківських резервів, операції на відкритому ринку). Відповідно до кейнсіан-

Попри чималі дебати навколо кейнсіанської моделі державного регулювання вона була багато років загально визнаним теоретичним обґрунтуванням стабілізаційної та антициклічної політики держави.

Недооцінка інфляційного чинника і зростання соціальних витрат в кінці 60-х років ХХ століття призвела до серйозних проблем, пов'язаних із зростанням дефіциту бюджету та нагромадженням державних боргів. Саме в цей період набуває поширення теорія «суспільного добробуту», яка була завжди популярною, інколи вона зводилася у ранг соціальної політики урядів, але ніколи не була абсолютно визначеною [20]. Ознаками держави загального добробуту були масштабні процеси перерозподільного характеру. Особливістю бюджетної політики держави цієї доби було те, що значна частина валового національного продукту акумулювалася в бюджеті за допомогою прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб і спрямовувалася на фінансування найважливіших суспільних потреб, при чому домінували ті, які мали соціальне спрямування. Відміна фіксованого валютного курсу і повсюдна економічна лібералізація призвели до деформації бюджетної політики, яка з часом набувала інфляційного характеру в силу надмірного зростання державних витрат і появи бюджетних дефіцитів.

Посилення соціальної ролі держави вимагало додаткових коштів, як наслідок вже у 1937 р. у середньому частка державних витрат у ВВП найбільш розвинених країн майже вдвічі перевищила рівень 1913 р. і зростає до

22.8%, а у 1980 р. відповідний рівень для країн – членів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) зріс до 43%, а у таких країнах, як Бельгія, Нідерланди і Швеція перевищив 50% ВВП [21, 22].

Такі негативні тенденції вимагали перегляду методів державного регулювання, хоча науковцями було доведено, що зростання частки витратків на фінансування соціальних послуг у видатках бюджету справляє позитивний вплив на економічне зростання, позаяк у секторі суспільних послуг створюється додана вартість, яка прямо збільшує обсяги номінального ВВП [23]. Позитивний вплив соціальних витратків на економічне зростання було також підтверджено низкою емпіричних досліджень, де на основі аналізу статистичних даних по групі 14 країн за період 1970 – 1990 рр. було зроблено висновок про позитивний вплив на економічне зростання витратків на охорону здоров'я [24 – 26]. Таким чином, обсяги витратків на соціальну сферу (які є складовою державних витрат) стали ключовою детермінантою державної фінансової політики.

Протилежної думки притримуються західні науковці, котрі в своїх дослідженнях доводять, що зростання державних витрат негативно впливає на темпи економічного розвитку країни. Зокрема, автори Д. Авіль та Р. Строч у своєму дослідженні про вплив державних фінансів на економічне зростання в довгостроковій перспективі на основі емпіричних даних за 40 років по європейських країнах довели, що зростання частки державних витрат у ВВП на 1 в.п. призводить до уповільнення темпів економічного зростання на 0,5 в.п. [27].

До схожих висновків дійшли автори дослідження ЄЦБ про ефективність публічного сектора. На основі аналізу даних по європейських країнах було доведено, що оптимальний розмір частки державних витрат у ВВП з урахуванням соціальних трансфертів і пенсійних виплат не повинен перевищувати 40% ВВП [28]. Зазначимо, що висновок щодо спадної ефективності державних витрат у довгостроковому періоді є загальноприйнятним в економічній науці та застосовується на практиці в бюджетній політиці багатьох європейських країн.

З різними оцінками експертів, оптимальна частка державних витрат для країн, ринки яких формуються, повинна знаходитись в межах від 20 до 40% ВВП. Так, на думку російських економістів Ілларіонова А. та Півоварової Н., для пострадянських країн граничним є рівень 36 – 38% ВВП, оскільки перевищення цієї межі сповільнює економічне зростання [29]. У своєму дослідженні автори дійшли висновку, що тим країнам, які характеризуються меншою питомою вагою державних витрат у ВВП, притаманні більш високі темпи економічного зростання. Слушність цього положення підтверджує невисокий рівень державних витрат відносно ВВП у країнах, які динамічно розвиваються, а саме: у 2006 р. у Китаї ця частка становила 19,8% ВВП, у Індії – 27,4% ВВП, у Бразилії – 29,7% ВВП [30].

Таким чином, узагальнення викладеного вище дозволяє стверджувати, що попри те, що проблема впливу бюджетної політики на економічний розвиток країни в цілому та регіонів зокрема не є новою, у наукових ко-

лах не існує єдиної, усталеної думки в питаннях впливу відносних обсягів державних видатків на економічний розвиток. Результати одних досліджень свідчать про негативний вплив, інших – що державні видатки можуть стимулювати сукупний попит, а отже, і зростання ВВП.

Поряд із позитивним впливом бюджетної політики на економічний розвиток країни та її регіонів (збільшення обсягів фінансування витрат), доцільно враховувати і негативні наслідки від недофінансування державних витратків, позаяк державні видатки мають спадну граничну ефективність. Йдеться про те, що державні видатки позитивно впливають на економічне зростання країни тільки до певної межі: для кожної країни існує така точка бифуркації – частка державних витрат у ВВП, перетин якої уповільнює економічне зростання. Негативний вплив бюджетної політики на економічний розвиток проявляється як у нарощуванні державного боргу, так і у витісненні приватних інвестицій державними витратами, що неминуче призводить до послаблення дієвості та ефективності державної фінансової політики. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Barro R. Economic growth in a cross section of countries / R. Barro // Quarterly Journal of Economics. – 1991. – № 106. – P. 407 – 444.
2. Aschauer D. Is public expenditure productive? / D. Aschauer // Journal of Monetary Economics. – 1989. – № 23. – P. 177 – 200.
3. Agell J; Lindh T. and Ohlsson H. Growth and the Public Sector: A Critical Review Essay // European Journal of Political Economy. – 1997. – Vol. 13. – № 1. – P. 33 – 52; Agell J; Lindh T. and Ohlsson H. Growth and the Public Sector: A Reply // European Journal of Political Economy. – 1999. – Vol. 15. – № 2. – P. 359 – 366.
4. Илларионов А. Размеры государства и экономический рост / А. Илларионов, Н. Пивоварова // Вопросы экономики. – 2002. – № 9. – С. 18 – 45.
5. Луніна І. О. Державні фінанси України та їх вплив на економічний розвиток: уаук. доп. / І. О. Луніна, О. В. Короткевич, Т. П. Вахненко / НАН України; Інститут економічного прогнозування. – К., 2000. – 96 с.
6. Василик О. Д. Теорія фінансів / О. Д. Василик. – К.: НІОС, 2000. – 416 с.
7. Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку / І. Я. Чугунов. – К.: НІОС, 2003. – 488 с.
8. Зимовець В. Структура державних витратків та економічне зростання: теоретичний аспект / В. Зимовець // Економіка і держава. – 2006. – № 6. – С. 17 – 20.
9. Огонь Ц. Г. Проблеми підвищення ефективності формування та використання бюджетних коштів / Ц. Г. Огонь // Наукові праці НДФІ. – 2005. – Вип. 4 (33). – С. 27 – 33.
10. Бюджетна система України: посібник / [С. О. Булгакова, Л. І. Василенко, Л. В. Єрмошенко та ін.]. – К.: Київ.нац.торг.екоп. ун-т, 2003. – 288 с.
11. Боднарук Т. Г. Роль місцевих бюджетів у забезпеченні суспільного добробуту / Т. Г. Боднарук // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. – 2003. – № 1(20). – С. 474 – 479.
12. Василик О. Д. Бюджетна система України: підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
13. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовичкін; за наук. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2002. – 387 с.

14. Засади формування бюджетної політики держави : монографія / М. М. Ермошенко, С. А. Єрохін, І. О. Плужніков, Л. М. Бабич, А. М. Соколовська, Ю. В. Чередниченко ; за наук. ред. д. е. н., проф. М. М. Ермошенка. – К. : НАУ, 2003. – 284 с.
15. **Фишер С.** Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. – М. : Дело, 1997. – 549 с.
16. **Усков И. В.** Бюджетная политика в условиях трансформации системы местных финансов в Украине : монография / И. В. Усков. – Симферополь : ИТ «АРИАЛ», 2012. – 452 с.
17. **Лисяк Л.** Концептуальні засади бюджетної політики у сфері державних видатків / Л. Лисяк // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 358 – 364.
18. **Суторміна В. М.** Держава-податки-бізнес (Із світового досвіду фіскального регулювання економіки) / В. М. Суторміна, В. М. Федосов, В. Л. Андрущенко. – К. : Либідь, 1992. – 328 с.
19. **Федосов В. М.** Бюджетна система : підруч. [Текст] / За наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : Центр навч. літератури ; Тернопіль: Екон. думка, 2012. – 871 с.
20. **Мельникова В. І.** Національна економіка : навч. посіб. / В. І. Мельникова, О. П. Мельникова, Т. В. Сідлярчук, І. Ю. Тур, Г. М. Шведова. – К. : Центр навчальної літератури, 2011. – 248 с.
21. **Гайдар Е.** Государственная нагрузка на экономику / Е. Гайдар // Вопросы экономики. – 2004. – № 9. – С. 4 – 23.
22. База даних Економічного огляду // ОЕСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/document>
23. **Lin S. A. Y.** Government Spending and Economic and Growth / S. A. Y. Lin // Applied Economics. – 1994. – № 26. – P. 83 – 94.
24. **Devarajan S.** The composition of public expenditure and economic growth / S. Devarajan, V. Swaroop, H. Zou // Journal of Monetary Economics. – 1996. – № 37. – P. 313 – 344.
25. **Bloom D.** The Effect of Health on Economic Growth: Theory and Evidence / D. Bloom, D. Canning, J. Sevilla // NBER Working Paper №8587. – Cambridge MA, 2001;
26. **Bleaney M.** Testing the Endogenous Growth Model: Public Expenditure, Taxation and Growth Over the Long Run / M. Bleaney, N. Gemmell, R. Kneller // Canadian Journal of Economics. – 2001. – Vol. 34. – № 1. – P. 36 – 57.
27. **De Avila D. R., Strauch R.** Public Finances and Long-term Growth in Europe – Evidence from a Panel-Data Analysis [Електронний ресурс] // European Central Bank. – Working Paper. – 2003. – № 246. – 50 p. – P. 5. – Режим доступу : <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp246.pdf>
28. **Afonso A., Schuknecht L. and Tanzi V.** Public Sector Efficiency: an International Comparison [Електронний ресурс] // ECB Working Paper. – 2003. – № 242. – 37 p. – Режим доступу : <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp242.pdf>
29. **Илларионов А.** Размеры государства и экономический рост / А. Илларионов, Н. Пивоварова // Вопросы экономики. – 2002. – № 9. – С. 18 – 45.
30. Міжнародний валютний фонд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfs/yearbook/2008/gfsy08.pdf>
- Bulhakova, S. O., Vasylenko, L. I., and Yermoshenko, L. V. *Biudzhetna systema Ukrainy* [The budget system of Ukraine]. Kyiv: KNTU, 2003.
- Bodnaruk, T. H. "Rol mistsevykh biudzhetiv u zabezpechenni suspilnoho dobrobutu" [The role of local budgets to ensure social welfare]. *Visnyk NUVHP*, no. 1(20) (2003): 474-479.
- Baza danykh Ekonomichnoho ohliadu. <http://www.oecd.org/document>
- Bloom, D., Canning, D., and Sevilla, J. "The Effect of Health on Economic Growth: Theory and Evidence". *NBER Working Paper*, no. 8587 (2001).
- Bleaney, M., Gemmell, N., and Kneller, R. "Testing the Endogenous Growth Model: Public Expenditure, Taxation and Growth Over the Long Run". *Canadian Journal of Economics*, vol. 34, no. 1 (2001): 36-57.
- Barro, R. "Economic growth in a cross section of countries". *Quarterly Journal of Economics*, no. 106 (1991): 407-444.
- Chuhunov, I. Ya. *Biudzhetnyi mekhanizm rehuliuвання ekonomichnoho rozvytku* [Budget adjustment mechanism of economic development]. Kyiv: NIOS, 2003.
- Devarajan, S., Swaroop, V., and Zou, H. "The composition of public expenditure and economic growth". *Journal of Monetary Economics*, no. 37 (1996): 313-344.
- De, Avila D. R., and Strauch, R. "Public Finances and Long-term Growth in Europe - Evidence from a Panel-Data Analysis". <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp246.pdf>
- Fedosov, V., Oparin, V., and Lyovochkin, S. *Finansova restrukturyzatsiia v Ukraini: problemy i napriamy* [Financial Restructuring in Ukraine: Challenges and directions]. Kyiv: KNEU, 2002.
- Fisher, S., Dornbush, R., and Shmalenzi, R. *Ekonomika* [Economy]. Moscow: Delo, 1997.
- Fedosov, V. M. *Biudzhetna systema* [Budget System]. Kyiv; Ternopil: Tsentr uchbovoi literatury; Ekonomichna dumka, 2012.
- Gaydar, E. "Gosudarstvennaia nagruzka na ekonomiku" [Public burden on the economy]. *Voprosy ekonomiki*, no. 9 (2004): 4-23.
- Illarionov, A., and Pivovarova, N. "Razmery gosudarstva i ekonomicheskii rost" [Size of government and economic growth]. *Voprosy ekonomiki*, no. 9 (2002): 18-45.
- Illarionov, A., and Pivovarova, N. "Razmery gosudarstva i ekonomicheskii rost" [Size of government and economic growth]. *Voprosy ekonomiki*, no. 9 (2002): 18-45.
- Lin, S. A. Y. "Government Spending and Economic and Growth". *Applied Economics*, no. 26 (1994): 83-94.
- Lunina, I. O., Korotkevych, O. V., and Vakhnenko, T. P. *Derzhavni finansy Ukrainy ta ikh vplyv na ekonomichni rozvytok* [Ukraine's public finances and its impact on economic development]. Kyiv: NAN Ukrainy; Instytut ekonomichnoho prohnozuvannya, 2000.
- Lysiak, L. "Kontseptualni zasady biudzhetnoi polityky u sferi derzhavnykh vydatkiv" [Conceptual foundations of fiscal policy in public spending]. *Formuvannya rynkovoї ekonomiky v Ukraini*, no. 19 (2009): 358-364.
- Melnykova, V. I., Melnykova, O. P., and Sidliaruk, T. V. *Natsionalna ekonomika* [National economy]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2011.
- Mizhnarodnyi valiutnyi fond. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfs/yearbook/2008/gfsy08.pdf>
- Ohon, Ts. H. "Problemy pidvyshchennia efektyvnosti formuvannia ta vykorystannia biudzhetnykh koshtiv" [Problems of improving the efficiency of formation and use of public funds]. *Naukovi pratsi NDFI*, no. 4(33) (2005): 27-33.
- Sutormina, V. M., Fedosov, V. M., and Andrushchenko, V. L. *Derzhava – podatky – biznes (Iz svitovoho dosvidu fiskalnoho rehuliuвання ekonomiky)* [State – tax – business (the experience of fiscal management of the economy)]. Kyiv: Lybid, 1992.
- Uсков, I. V. *Biudzhetnaia politika v usloviakh transformatsii systemy mestnykh finansov v Ukraine* [Fiscal policy in the transformation of the system of local finance in Ukraine]. Simferopol: ARIAL, 2012.

REFERENCES

- Aschauer, D. "Is public expenditure productive?". *Journal of Monetary Economics*, no. 23 (1989): 177-200.
- Agell, J.; Lindh T., and Ohlsson, H. "Growth and the Public Sector: A Critical Review Essay". *European Journal of Political Economy*, vol. 13, no. 1 (1997): 33-52.
- Agell, J., Lindh, T., and Ohlsson, H. "Growth and the Public Sector: A Reply". *European Journal of Political Economy*, vol. 15, no. 2 (1999): 359-366.
- Afonso, A., Schuknecht, L., and Tanzi, V. "Public Sector Efficiency: an International Comparison". <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp242.pdf>

Vasylyk, O. D., and Pavliuk, K. V. *Biudzhetna systema Ukrainy* [The budget system of Ukraine]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2004.

Vasylyk, O. D. *Teoriia finansiv* [Theory of Finance]. Kyiv: NIOS, 2000.

Yermoshenko, M. M., Yerokhin, S. A., and Pluzhnikov, I. O.

Zasady formuvannya biudzhetnoi polityky derzhavy [Principles of formation of fiscal policy]. Kyiv: NAU, 2003.

Zymovets, V. "Struktura derzhavnykh vydatkiv ta ekonomichne zrostantia: teoretychnyi aspekt" [The structure of public expenditure and economic growth: a theoretical perspective]. *Ekonomika i derzhava*, no. 6 (2006): 17-20.

УДК 351.824.1

ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНО-КОРПОРАТИВНОГО ПАРТНЕРСТВА ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ

ПОПОВ О. Є., КАРКАЛЬОВА П. І.

УДК 351.824.1

Попов О. Є., Каркальова П. І. Обґрунтування вибору організаційної форми державно-корпоративного партнерства при реалізації інтеграційних проєктів регіонального інфраструктурного розвитку

Узагальнено основні підходи до регіонального управління інфраструктурним розвитком території. Обґрунтовано доцільність використання територіально-господарського підходу щодо розробки та реалізації проєктів регіонального розвитку. Доведено необхідність налагодження ефективного співробітництва учасників процесу регіонального розвитку за умови реалізації масштабних інфраструктурних проєктів. Дано характеристику сутності та принципів державно-корпоративного партнерства на регіональному рівні. Запропоновано методичний підхід та інструментарій обґрунтування вибору організаційної форми державно-корпоративного партнерства при реалізації інтеграційних проєктів регіонального інфраструктурного розвитку. Розроблено систему показників оцінки параметрів відносин учасників державно-корпоративного партнерства при реалізації інтеграційних проєктів міжрегіонального розвитку.

Ключові слова: регіон, інтеграція, інфраструктурний розвиток, державно-корпоративне партнерство, організаційна форма.

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 12.

Попов Олександр Євгенійович – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри політичної економії, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: aeporov@ukr.net

Каркальова Полина Ігорівна – аспірантка кафедри політичної економіки, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

УДК 351.824.1

Попов А. Е., Каркалева П. И. Обоснование выбора организационной формы государственно-корпоративного партнерства при реализации интеграционных проектов регионального инфраструктурного развития

Обобщены основные подходы к региональному управлению инфраструктурным развитием территории. Обоснована целесообразность использования территориально-хозяйственного подхода относительно разработки и реализации проектов регионального развития. Доказана необходимость налаживания эффективного сотрудничества участников процесса регионального развития при условии реализации масштабных инфраструктурных проектов. Дана характеристика сущности и принципов государственно-корпоративного партнерства на региональном уровне. Предложен методический подход и инструментарий обоснования выбора организационной формы государственно-корпоративного партнерства при реализации интеграционных проектов регионального инфраструктурного развития. Разработана система показателей оценки параметров отношений участников государственно-корпоративного партнерства при реализации интеграционных проектов межрегионального развития.

Ключевые слова: регион, интеграция, инфраструктурное развитие, государственно-корпоративное партнерство, организационная форма.

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Библ.:** 12.

Попов Александр Евгеньевич – доктор экономических наук, доцент, заведующий кафедрой политической экономии, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: aeporov@ukr.net

Каркалева Полина Игоревна – аспирантка кафедры политической экономии, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

UDC 351.824.1

Popov O. Ye., Karkaleva P. I. Justification of Selection of Organisational Form of State and Corporate Partnership when Realising Integration Projects of Regional Infrastructure Development

The article generalises main approaches to regional management of infrastructure development of the territory. It justifies expediency of use of the territorial and economic approach with respect to development and realisation of projects of regional development. It proves a necessity of establishment of effective co-operation of participants of the process of regional development under conditions of realisation of large-scale infrastructure projects. It characterises essence and principles of state and corporate partnership at the regional level. It offers a methodical approach and tools of justification of selection of organisational form of the state and corporate partnership while realising integration projects of regional infrastructure development. It develops a system of indicators of assessment of parameters of relations of participants of the state and corporate partnership while realising integration projects of inter-regional development.

Key words: region, integration, infrastructure development, state and corporate partnership, organisational form.

Pic.: 1. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 12.

Popov Oleksandr Ye. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Head of the Department, Department of Political Economy, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: aeporov@ukr.net

Karkalyova Polina I. – Postgraduate Student, Department of Political Economy, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)